

RIJK AAN

ONTWERP

KRACHT

DIGITALE EXPOSITIE / OPLEIDEN

OOPLEIDEN

RIJK AAN ONTWERPKRACHT

RIJK AAN ONTWERPKRACHT toont de ontwikkeling van het rijksbeleid voor architectuur en ruimtelijk ontwerp in de periode vanaf 1991. Vier onderwerpen die vanaf *Ruimte voor Architectuur* het beleid bepalen worden per beleidsperiode toegelicht. Dit zijn: bouwen, stimuleren, opleiden en internationalisering.

Opleiden

Het onderwijs heeft een eigen plek in het architectuurbeleid. Het onderwijs richt zich niet alleen op de voorbereiding voor de beroepsuitoefening, maar ook op de persoonlijke vorming van toekomstige generaties ontwerpers en op de ontwikkeling van de beroepspraktijk. Voor het wetenschappelijk onderwijs geldt bovendien dat het een voorbereiding kan zijn op de wetenschapsbeoefening. Naast individuele subsidies van het rijk - vanaf 1988 ondergebracht bij het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst en vanaf 2013 bij het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie - ontstaan er in de jaren tachtig verschillende initiatieven voor jonge ontwerpers zoals Archiprix (de presentatie van de beste afstudeerplannen van de Nederlandse opleidingen voor architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur) en European (een internationale prijsvraag met reële bouwopdrachten). Het winnen

van European was voor veel architecten hét moment om een eigen bureau te starten. Het in 1990 als culturele werkplaats opgerichte Berlage Instituut biedt afgestudeerden de mogelijkheid tot een verdere ontwikkeling en verdieping. Voor de beroepsuitoefening is het Architectenregister van belang. Het Architectenregister bevordert dat Nederlandse ontwerpers gemakkelijk toegang hebben tot werk in andere EU-landen. De Wet op de Architectentitel (WAT) beschermt de titel van architect, stedenbouwkundige, landschapsarchitect en interieurarchitect. Sinds 1 januari 2015 zijn architecten, stedenbouwkundigen, interieurarchitecten en landschapsarchitecten verplicht om na het afronden van hun (master)opleiding een tweejarige beroepservaringsperiode te doorlopen. Het Architectenregister is in 2018 uitgegroeid tot 13.800 personen, waaronder 10.450 architecten.

> 1991-1996 Ruimte voor Architectuur

Culturele werkplaats

> 1997-2000 De Architectuur van de Ruimte

European en Archiprix

> 2001-2004 Ontwerpen aan Nederland

Het Experiment

> 2005-2008 Actieprogramma Ruimte en Cultuur - Architectuur- en Belvederebeleid

Beroepservaring

> 2009-2012 Een cultuur van ontwerpen - Visie architectuur en ruimtelijk beleid

Wet op de Architectentitel

> 2013-2016 Actieagenda Architectuur en Ruimtelijk Ontwerp - Werken aan ontwerpkracht

Young Innovators

> 2017-2020 Actieagenda Ruimtelijk Ontwerp - Samen werken aan ontwerpkracht

Ontwerp en overheid

NOTA 1. RUIMTE VOOR ARCHITECTUUR

OOPLEIDEN

CULTURELE WERKPLAATS

OPLEIDEN

Culturele werkplaats

VIER JAAR IS TE KORT Aandacht voor het architectuuronderwijs is volgens *Ruimte voor Architectuur* evident. In de jaren tachtig is de duur van het wettelijk curriculum van het universitair onderwijs, waaronder het bouwkundig onderwijs, gesteld op vier jaar. De beroepsgroep zelf en verschillende adviesraden pleiten daarentegen voor tenminste vijf jaar. Daarbij zou de opleiding tot architect minimaal een praktijkjaar moeten bevatten, vergelijkbaar met andere Europese opleidingen. Het universitair onderwijs staat wat dit betreft in contrast met de opleidingen aan de Academies van Bouwkunst die zes jaar parttime omvatten, maar in 1994 door de minister van Onderwijs tot vier jaar worden verkort.

Het Berlage Instituut is gehuisvest in het voormalige Burgerweeshuis van Aldo van Eyck (1960), dat door de intrek van het instituut wordt gered van sloop. In 1996 verhuist het Berlage Instituut naar het centrum van Amsterdam. Wiel Arets is tussen 1995 en 2002 decaan van het instituut. In deze periode verhuist het Berlage Instituut van Amsterdam naar Rotterdam (2000) en ontwikkelt het zich als een laboratorium voor actuele vraagstukken. Het merendeel van de studenten is afkomstig uit het buitenland. Het onderwijsprogramma is gericht op collectief onderzoek. Na Arets volgen Alejandro Zaera-Polo (decaan 2002-2005) en Vedran Mimica (decaan 2005-2012).

EEN ZELFSTANDIGE TOPLEIDING

Vanuit het architectuurbeleid ondersteunen de ministeries van WVC en VROM het Berlage Instituut, een nieuwe postacademische opleiding die in 1990 is ontstaan op initiatief van de Technische Universiteit Delft en de Hogeschool voor de Kunsten in Amsterdam. Het Berlage Instituut is gericht op studie en onderzoek op het gebied van architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur. Het Berlage Instituut wil vernieuwende activiteiten bevorderen en streeft naar internationale samenwerking tussen vooraanstaande onderwijsinstellingen. In het verlengde van de onderzoeks- en onderwijsactiviteiten organiseert het instituut lezingen en tentoonstellingen. Het richt zich op talentvolle jonge architecten uit binnen- en buitenland. Het Berlage Instituut wordt tot 1995 geleid door Herman Hertzberger.

WAT 1 oktober 1993: Wet op de architectentitel (WAT) van kracht. Alleen degenen die zijn ingeschreven in het architectenregister zijn gerechtigd de titel 'architect', 'stedebouwkundige', 'tuin- en landschapsarchitect' of 'interieurarchitect' te voeren. Opdrachtgevers krijgen daarmee de garantie dat iemand die zich als architect aandient ook aan bepaalde wettelijke vastgelegde criteria voldoet. Voor architecten heeft de maatregel als voordeel dat zij straks hun beroep in alle lidstaten van de EG kunnen uitoefenen. Waar mogelijk schakelt de rijksoverheid alleen nog architecten in die zijn ingeschreven in het architectenregister.

Het faculteitsgebouw Bouwkunde TU Delft (1970) is een ontwerp van het architectenbureau Van den Broek en Bakema.

'Point City' master class met Rem Koolhaas, Gary Bates, Andrew McNair, Herman Hertzberger, Victor Mani, Winy Maas, 18 mei 1994, Burgerweeshuis Amsterdam.

Publieke lezing van Rem Koolhaas in het Burgerweeshuis in Amsterdam, 12 mei 1993. Debat na de lezing wordt geleid door Herman Hertzberger.

Publieke lezing Rem Koolhaas, 21 maart 2000, Marnixstraat Amsterdam.

OOPLEIDEN

EUROPAN EN ARCHIPRIX

OPLEIDEN

European en Archiprix

PAS 1994: Start praktijkopleiding door Stichting Praktijkopleiding Architectuur en Stedenbouw (PAS). Doel van de PAS-opleiding is de kloof tussen het onderwijs en de beroepspraktijk te dichten. De opleiding duurt twee jaar en bestaat uit 20% onderwijs en 80% stage. De opleiding, bedoeld voor 75 architecten en 25 stedenbouwkundige per jaar, is een initiatief van de beroepsorganisaties (Bond Nederlandse Architecten en Bond Nederlandse Stedenbouwkundigen), de Technische Universiteiten van Delft en Eindhoven, met steun van Rijksbouwmeester Kees Rijnbout.

Dick van Gameren / Bjarne Mastenbroek, Woongebouw Gerard Noodtstraat Nijmegen, winnaars European 2 Wonen in de stad (1992), opgeleverd 1997. Het maaiveld is benut voor de woningen, parkeren vindt plaats op het dak, dat bereikbaar is via een autolift.

EUROPAN Het Franse initiatief European is een internationale prijsvraag voor reële locaties, voor architecten onder de veertig jaar. Prijswinnaars krijgen daadwerkelijk een bouwopdracht. European-Nederland is een samenwerking tussen verschillende Europese landen. De prijsvraag wordt eens per twee jaar uitgeschreven. De organisatie kiest gemeenten uit op grond van ingeschat enthousiasme bij de betrokken bestuurders en ambtelijke diensten en het vertrouwen dat zij bereid en in staat zijn te bevorderen dat eventuele winnaars in hun gemeente een opdracht zullen krijgen. Helaas zijn er in de laatste jaren weinig projecten daadwerkelijk gerealiseerd. Vanaf 2016 wordt de Nederlandse organisatie verzorgd door de Kinderen van European, een collectief van voormalige prijswinnaars. Op stapel staat de 14e editie van European in Nederland.

ARCHIPRIX Voor de deelname aan Archiprix selecteren de ontwerppopleidingen voor bouwkunst jaarlijks hun beste afstudeerplannen. Deze worden getoond in een reizende tentoonstelling en publicatie. Het belangrijkste doel van de stichting Archiprix (voorheen Commissie Studentenplannen) is het bevorderen van de instroom van het jonge talent in de beroepspraktijk. De stichting Archiprix is een samenwerkingsverband van de Academies van Bouwkunst, de Technische Universiteiten in Delft en Eindhoven en Wageningen University & Research.

Winnaars Archiprix 1997: Nikol Dietz, Maarten van der Velde, Alies Rommerts, Peter Keijsers, Karel van Eijken, Nadia Jellouli-Guachati, Gerrit-Jan van Rijswijk. **1998:** Jolai van der Vegt, Fenna Haakma Wagenaar, Patrick Meijers, Hans Moor, Joost Glissenaar, Hedwig Crooijmans, Jan Roozenbeek, Annemieke Diekman. **1999:** Henk Korteweg, Caspar Slijpen, Jonas Strous, Ellen Marcusse, Marc Polman. **2000:** Bart Reuser, Marijn Schenk, Jaco Woltjer, Roosmarie Carree, Isabelle Krier, Julietta Zanders.

Hans Moor, De onuitsprekelijke gemeenschap, afstudeerrichting architectuur, Academie van Bouwkunst Rotterdam, eervolle vermelding Archiprix 1998. Een 'twin-house' voor een ruimtevaarder (Wubbo Ockels) en een danseres (Jacqueline Bongers) geïnspireerd op het boek 'De onuitsprekelijke gemeenschap' van Maurice Blanchot.

1996: EUROPAN (1989) EN ARCHIPRIX (1986) worden ondersteund vanuit het architectuurbeleid.

1997: Om tegemoet te komen aan de algemene maatschappelijke kritiek dat de universitaire studieduur te kort is, wordt het curriculum van de technische universitaire opleidingen, waaronder bouwkunde, verlengd van vier naar vijf jaar.

VAN DREIGENDE AFSCHAFFING TOT VERSTERKING VAN DE WAT 2000: Start onderzoek 'Architect en Titelwet', een initiatief van Rijksbouwmeester Wytze Patijn. Aanleiding is de toespraak van de staatssecretaris van VROM, Johan Remkes, in 1998 tijdens het tienjarig bestaan van het Architectenregister. Hij kondigt hierin aan dat hij de wet wil opheffen. Het is een periode van deregulering en na de makelaarsbranche wil Remkes ook het architectenberoep liberaliseren. De beroepsgroep zou zelf verantwoordelijk moeten zijn voor de kwaliteit van de beroepsuitoefening. In tegenstelling tot de makelaarsbranche blijken ontwerpers echter onvoldoende te zijn georganiseerd in beroepsorganisaties. Het onderzoek is de opmaat voor Rijksbouwmeester Jo Coenen om Het Experiment te starten.

OOPLEIDEN
HET EXPERIMENT

OPLEIDEN

Het Experiment

2000: DE PRAKTIJKOPLEIDING PAS WORDT OPGEHEVEN. De opleiding sluit onvoldoende aan bij de behoefte van de deelnemers en de beroepspraktijk. 2003: Rijksbouwmeester Coenen doet een nieuwe poging om beroepservaring als inschrijvingseis voor het Architectenregister te introduceren. Hij start Het Experiment Beroepservaring Jonge Architecten. Het Experiment is een tweejarig programma dat een aanvulling is op de reguliere opleidingen. De deelnemer doet onder begeleiding van een mentor gedurende twee jaar beroepservaring op in alle noodzakelijke facetten van het vak. Het Experiment wordt georganiseerd vanuit het Atelier Rijksbouwmeester.

De ontwikkeling van Het Experiment en De Beroepservaring naar een multidisciplinair beroepservaringstraject van de vier ontwerpdisciplines (periode 2003-2014)

2002: Introductie Bachelor-Masterstructuur in het wetenschappelijk en het hoger beroepsonderwijs.

Deelnemers Het Experiment I.

2001: Oprichting Archiprix International; een tweejaarlijkse competitie, waar alle ontwerpopleidingen ter wereld zich naast elkaar kunnen presenteren met hun beste afstudeerprojecten. Elke ronde vindt plaats in een ander land. De ingediende plannen worden ter beoordeling voorgelegd aan een internationale jury. Door de belangstelling die dit initiatief over de hele wereld trekt blijkt de internationale aandacht voor het Nederlandse ontwerp onderwijs toe te nemen. Verscheidene deelnemers zijn neergestreken in Nederland om er verder te studeren en/of te werken. De deelname groeide van 145 in 2001 tot ruim 351 opleidingen in 2015. (Archiprix, Beleidsplan 2017-2020, 2016.)

Winnaars Archiprix 2001: Angie Abbink, Marten de Jong, Gert Anninga, Hans van Loon, Eddy Verbeek, Marco Visser, Hanneke van Wel. 2002: Harm Timmermans, Rob Willemse, William Veerbeek, Ingeborg Thoral. 2003: Maarten Terryn, Daniel Casas Valle, Pim Pompen, Peter Masselink, Hiske Wegman, Delano Richardson, Piotr Poniatowski, Yuri Werner. 2004: Mark van Beest, Robert Verrijt, Ronald Rietveld.

Ronald Rietveld, Deltawerken 2.0 'een dijk van een park'; afstudeerrichting landschapsarchitectuur, Academie van Bouwkunst Amsterdam, derde prijs Archiprix 2004. "Ontwerp voor een bypass voor de Rijn en de Waal dat op overtuigende wijze aantoonde dat een grootschalige ingreep een fascinerend landschap kan opleveren."

NOTA 4. ACTIEPROGRAMMA RUIMTE EN
CULTUUR - ARCHITECTUUR- EN BELVEDEREBELEID

OOPLEIDEN
BEROEPSERVARING

OPLEIDEN

Beroepservaring

2005: LEERSTOLEN BELVEDERE INGESTELD:

Technische Universiteit Delft (Eric Luiten), Vrije Universiteit Amsterdam (Jan Kolen) en Wageningen University & Research (André van der Zande). Reden: een stimulans geven aan geïntegreerd onderwijs en onderzoek op het gebied van cultuurhistorie, planning en ontwerp. De leerstoelen bestaan tot 2009.

MINISTER DEKKER WIL DE WAT ALS KWALITEITSINSTRUMENT BEHOUDEN OM IN EUROPA MEE TE KUNNEN BLIJVEN DOEN.

Het eerdere voornemen van staatssecretaris Remkes wordt in de ijskast gezet. 2006: Wetsvoorstel WAT voorbereid door Rijksbouwmeester Mels Crowwel. Centraal hierin staan de introductie van een tweejarige beroepservaringsperiode en de bij- en nascholing voor de vier disciplines (architectuur, stedenbouw, landschap en interieur). Alle onderwijsinstellingen, de beroepsorganisaties en Bureau Architectenregister worden betrokken.

Bureaubezoek door deelnemers van Het Experiment aan Benthem Crowwel Architects in Amsterdam. Jan Benthem geeft een toelichting op de werkwijze van het bureau en op de module Programma van Eisen.

Seth de Rooij, De zolder van Duitsland, afstudeerrichting architectuur, Academie van Bouwkunst Arnhem, eerste prijs Archiprix 2006. "In het geniale herbestemmingsplan voor een pakhuis in Dresden, dat in de vuurstorm van 1945 uitbrandde, bevindt zich het geheugen van de stad. Het plan adresseert de moeizame omgang met het oorlogsverleden met de tentoonstellingsfunctie én het Duits-expressionistische uiterlijk van het gebouw."

Winnaars Archiprix 2005: Furkan Kose, Theo Reitsema, Petra van de Ven. 2006: Seth de Rooij, Jan Hendrik Bos, Boris Hocks, Bas van Vlaenderen. 2007: Jochem Heijmans, Max Rink, Francisco Adão da Fonseca, Saša Rađenović, Marjolijn Guldmond, Francesco Marullo, Ivonne de Nood. 2008: Ruud Smeelen, Sander Lap, Anne Seghers, Shany Barath, Gary Freedman, Iwan Westerveen.

2006: HET EXPERIMENT WORDT VERZELFSTANDIG

in Stichting Beroepservaring Jonge Architecten en Stedebouwkundigen, waarvan Jo Coenen de eerste voorzitter wordt. De Stichting start het tweede Experiment.

NOTA 5. EEN CULTUUR VAN ONTWERPEN -
VISIE ARCHITECTUUR EN RUIMTELIJK ONTWERP

OOPLEIDEN

WET OP DE ARCHITECTENTITEL

OPLEIDEN

WAT

2009: DE LEERSTOEL ONTWERP EN POLITIEK WORDT INGESTELD AAN DE FACULTEIT BOUWKUNDE VAN DE TECHNISCHE UNIVERSITEIT DELFT, een initiatief van het ministerie van IenM om de positie van het ontwerp bij het maken van politieke keuzen weer op de agenda te krijgen. De leerstoel richt zich op de maatschappelijke, met name politiek-bestuurlijke, inbedding van architectuur en stedenbouw. Wouter Vanstiphout wordt hoogleraar Design as Politics.

2009 'NEDERLAND WORDT ANDERS' START; een initiatief van Rijksbouwmeester Liesbeth van der Pol. In onderzoekslabs buigen tweehonderd net afgestudeerde architecten zich over o.a. krimp en herbestemming van leegstaande kantoren en industrieel erfgoed.

2009: Na de brand bij Bouwkunde vindt de faculteit een nieuw onderkomen in het voormalig hoofdgebouw van de TU Delft aan de Julianalaan: BK City. The Why Factory Tribune, een ontwerp van MVRDV, bevat op de begane grond een conferentiekamer en een ruimte voor lezingen. Op de eerste verdieping zijn de kantoren van de wetenschappelijke medewerkers gesitueerd en bovenin bevindt zich een vergaderzaal.

2010: GEWIJZIGDE WAT WORDT AANGENOMEN IN DE TWEDE EN EERSTE KAMER. Tot de vierde editie van Het Experiment dat inmiddels is omgedoopt tot De Beroepservaring, treden ook jonge stedenbouwers en landschapsarchitecten toe. Rijksbouwmeester Liesbeth van der Pol begeleidt minister Jacqueline Cramer (VROM) bij het door het parlement loodsen van het wetsvoorstel. Als reden voor wijziging noemt Cramer onder meer de toegenomen complexiteit van het architectenvak. Het bouwproces vereist meer en bredere kennis en vaardigheden van de ontwerper. Kennis die volgens haar in de beroepspraktijk zelf moet worden opgedaan. Daarnaast worden ook het behouden en versterken van de concurrentiepositie als argument naar voren gebracht. In ons omringende landen is het opdoen van beroepservaring verplicht. In 2011 treedt de gewijzigde Wet op de Architectentitel (WAT) in werking.

2011: Introductie Master Interieurarchitectuur. In de gewijzigde WAT is vastgelegd dat de beroepskwalificaties voor interieurarchitecten verbetering behoeven en dat voor inschrijving in het Architectenregister een Bacheloropleiding niet voldoende is. Ook om inhoud te geven aan de gelijkwaardigheid van de vier disciplines wordt een Master verplicht gesteld voor inschrijving als interieurarchitect in het Architectenregister.

Minister Jacqueline Cramer ontvangt in 2009, aan de vooravond van de behandeling van de WAT in de Tweede Kamer, uit handen van Jo Coenen het Manifest Beroepservaring.

Nieuwe generatie ontwerpers
2013: De publicatie REACTIVATE! van Indira van 't Klooster verschijnt. De publicatie toont de vernieuwers van de Nederlandse architectuur. Jonge ontwerpers die een antwoord formuleren op maatschappelijke uitdagingen en nieuwe ideeën genereren over hun vak. "Zij zijn ontwikkelaar en ondernemer, creëren zelf opdrachtsituaties, vormen nieuwe coöperaties en leveren ideeën die inspirerend zijn en ook in moeilijke financiële tijden praktisch toepasbaar en realiseerbaar zijn."

2012: De Stichting Beroepservaring Jonge Architecten wordt omgevormd tot: Stichting Professional Experience Programma (Stichting PEP).

2013: HET BERLAGE INSTITUUT VERDWIJNT UIT DE CULTURELE BASISINFRASTRUCTUUR. Per 1 augustus 2012 gaat het Berlage Instituut als zelfstandige stichting verder aan de faculteit Bouwkunde onder de naam 'The Berlage - Center for Advanced Studies in Architecture and Urban Design', kortweg The Berlage. Reden: bezuinigingen. De workshop-achtige setting blijft bestaan, de duur van de opleiding verandert, in plaats van een tweejarig programma, zal het nieuwe programma vier semesters (1 jaar en 3 maanden) duren. Per cursusperiode worden circa 35 deelnemers toegelaten. "In de loop van de jaren heeft er een verschuiving plaatsgevonden van het individuele werkplaatsmodel, naar het groepswerken van het studiomodel. Mensen komen hier nu om zich te bekwamen in een aantal vaardigheden, zoals het werken in multidisciplinaire teams, het werken in een internationale omgeving, en in studioverband oefenen met ontwerpend onderzoek naar praktisch gerelateerde vraagstukken." (Interview Marina van den Bergen en Piet Vollaard met Rob Docter, directeur van Het Berlage Instituut 2000-2012, 'Het Berlage Instituut in veranderende tijden', *Archined* 07.05.12)

Winnaars Archiprix 2009: Dingeman Deijs, Simone Pizzagalli, Servie Boetzkes, Derk van der Velden. **2010:** Jeroen Atteveld, Monique Sperling, Fleur Muris, Paul Verhoeven, Zineb Seghrouchni. **2011:** Jan Martijn Eekhof, Thorsten Schneider, Miranda Schut, Ilse Verwer, Wyltske van der Veen, Thomas van Nus, Negar Sanaan Bensi. **2012:** Ard Hoksbergen, Inge Kersten, Froukje van de Klundert, Jorrit NoordhuizenHerman Zonderland, Martijn Schlatmann, Kim Verhoeven.

Jeroen Atteveld, Thermen Westpoort, afstudeerproject architectuur, Academie van Bouwkunst Amsterdam, eerste prijs Archiprix 2010. Door aan het afvalverbrandingscomplex een exotisch badhuis toe te voegen wordt grootschalige industrie openbaar gemaakt; onontdekte potenties van het gebied worden ontsloten.

OOPLEIDEN

YOUNG INNOVATORS

OPLEIDEN

Young Innovators

2014: START YOUNG INNOVATORS, een initiatief van het College van Rijksadviseurs om jonge, talentvolle ontwerpers te betrekken bij de grote ruimtelijke opgaven. Uit de Archiprix-inzendingen selecteert het College in 2014 en 2015 zes projecten van in totaal negen afgestudeerden. Zij krijgen de kans om hun ideeën een realistische en praktijkgerichte verdieping te geven. Selectie vindt plaats op basis van hun relevantie voor de ontwikkeling van het vakgebied en hun veelbelovende kwaliteit als ontwerper. Resultaat 2014: vijf praktijkgerichte ontwerpstrategieën. In 2015 selecteert het College van Rijksadviseurs vier nieuwe ontwerpers voor de tweede editie van het programma Young Innovators.

Young Innovators: De Voedselmetropool, Peter Leeuw. Het onderzoek wil inzicht geven in de mogelijkheden en de capaciteit van de lokale voedselproductie voor een zelfvoorzienende voedselmetropool (de Deltametropool bestaande uit de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht). Er is rekening gehouden met zes productgroepen gebaseerd op de voedingsadviezen van het voedingscentrum: melkproducten, aardappelen, groenten, fruit, tarwe en vlees.

2013: STIMULERINGSFONDS CREATIEVE INDUSTRIE START DE DEELREGELING TALENTONTWIKKELING; een subsidieregeling die uitzonderlijk talentvolle ontwerpers en makers in de architectuur, vormgeving en e-cultuur ondersteunt. De regeling bestaat uit een werkbeurs voor 1 jaar voor hun artistieke en professionele ontwikkeling. De resultaten hiervan lopen uiteen van product, mode- en textielontwerp tot architectuur, e-cultuur en grafisch ontwerp, en van installaties, performances, film tot publicaties. Daarnaast biedt het fonds een ondersteunend programma om de aansluiting op de beroepspraktijk te verbeteren. Als groep en individueel is er begeleiding en ondersteuning bij het ontwikkelen van ondernemerschap en professionaliteit. De presentatie *In No Particular Order* vindt jaarlijks plaats tijdens de Dutch Design Week in Eindhoven.

2014: Studentenprotest verplichte beroepservaring. Aan de vooravond van de inwerkingtreding leidt de verplichting tot het opdoen van beroepservaring (bep) tot stevige discussies. Er is grote onzekerheid over het aantal beschikbare arbeidsplaatsen om de nodige werkervaring op te doen. Studenten Bouwkunde zijn bang dat de introductie van de bep hun rechtspositie kwetsbaarder maakt, terwijl ze extra kosten moeten maken om zich in het Architectenregister te laten registreren. Onder de beroepsgroep leeft de verwachting dat de bep zal leiden tot een hogere waardering van het beroep, zowel in de maatschappij als in de markt. Uit een evaluatie van Het Experiment blijkt dat 95 procent van de in totaal 233 deelnemers tussen 2003 en 2013 nog steeds in de branche werkzaam is.

TE KOOP
ARCHITECTENTITEL

TEKEN DE PETITIE

1. Kosten van € 5000,- per architect
2. Vrijstelling van 'huurkosten' met 2 jaar
3. Alleen van status die niet meeloopt in BOP
4. Specifieke bepalingen voor de praktijk
5. Mogelijkheid om te werken voor de overheid

[HTTP://WWW.PETITES24.COM/TEGEN-DE-KOSTEN-EN-BEPKINGEN-VAN-DE-BEROEPSERVARINGSPERIODE](http://www.petites24.com/tegen-de-kosten-en-bepkingen-van-de-beroepservaringsperiode)
[HTTPS://WWW.FACEBOOK.COM/PETITES24](https://www.facebook.com/petites24)

2013: START LECTORAAT FUTURE URBAN REGIONS (FUR) om samenwerking tussen de verschillende ontwerpopleidingen en de aansluiting tussen ontwerp onderzoek en praktijk (lokale en regionale overheden) te bevorderen. Doel: overheden toegang verschaffen tot de expertise en creativiteit van jonge ontwerpers en studenten de kans bieden om praktijkervaring op te doen. Het lectoraat FUR is een samenwerkingsproject van de zes Nederlandse Academies van Bouwkunst. FUR is de uitwerking van het 'Netwerkprogramma Ontwerpopleidingen' en is onderdeel van 'Verbinden onderzoek, ontwerp en overheid' uit de Actieagenda Architectuur en Ruimtelijk Ontwerp 2013-2016. Eric Frijters leidt het lectoraat. FUR richt zich op de toekomst van gezonde stedelijke regio's.

2013-2016: DE LEERSTOEL ONTWERP EN POLITIEK GAAT EEN TWEEDE PERIODE IN ONDER DE NAAM ONTWERP EN OVERHEID. De focus wordt gericht op de gevraagde verandering bij lokale en regionale overheden, de verbinding van overheid, onderwijs en onderzoek en de allianties tussen lokale en regionale overheden.

2015: TITEL INTERIEURARCHITECTEN TER DISCUSSIE. In het Actieplan Gereguleerde Beroepen van het ministerie van EZ wordt aangekondigd dat in 2017 een evaluatie van de wettelijke titelbescherming van interieurarchitecten plaatsvindt. De vraag wordt gesteld of de wettelijke titelbescherming voor interieurarchitecten nog passend is vanuit een oogpunt van publiek belang. Ook is overwogen dat interieurarchitectuur op dit moment geen universitaire mastertrack kent.

Young Innovators: Warmsterdam - nieuwe hotspots voor de stad, Dingeman Deijs Jeroen Atteveld. Dit onderzoek naar de ruimtelijke kansen voor de stad in relatie tot de aankomende energietransitie propageert de omslag naar een slim en zichtbaar warmtenetwerk. Op de knooppunten van de nieuwe warmte infrastructuur worden hotspots (grote warmtebuffers) gerealiseerd. Door het aantrekkelijk maken van deze buffers transformeert warmte naar een trots onderdeel van een moderne urbane, duurzame samenleving.

Winnaars Archiprix 2013: Tara Steenvoorden, Niels Groeneveld, Jasper Nijveldt, Ricky Rijkenberg.
2014: Filippo Maria Doria, Jonas Papenberg, Remco van der Togt, Claire Laeremans, Bob L'Herminez.
2015: Ivar van der Zwan, Francesca Rizzetto, Abdessamed Azarfane, Gerald Mulder.
2016: Katarzyna Nowak, Milad Pallesh, Yuka Yoshida, Francesco Apostoli, Bram van Kaathoven, Hannah Schubert.

2016: Prototype ComfortCabin naar ontwerp van Pieter Stoutjesdijk in het voormalig gebouw van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Herman Hertzberger, 1990). De gemeente Den Haag heeft het gebouw in oktober-december 2015 gebruikt voor tijdelijke noodopvang van vluchtelingen en is van plan het tijdelijk voor de huisvesting van statushouders te gebruiken. De ComfortCabin is een uitwerking van de studie CNC AZC, die Stoutjesdijk als Young Innovator heeft gedaan. De studie combineert de vraag naar woningen - in 2016 zullen meer dan 43.000 vergunninghouders moeten worden gehuisvest in Nederland - met het aanbod - meer dan veertig miljoen vierkante meter aan kantoorruimte staat leeg. Door computergestuurd (CNC) frezen - een soort van 2,5D printen - in te zetten kunnen onderdelen snel en betaalbaar worden geproduceerd, precies op maat worden gemaakt en als plat plug-en-play pakket eenvoudig op locatie in elkaar worden geklikt.

2014: Introductie Master Landschapsarchitectuur bij Technische Universiteit Delft, op initiatief van Dirk Sijmons Hoogleraar Landschapsarchitectuur. Deze master geeft toegang tot inschrijving als landschapsarchitect in het Architectenregister.

Young Innovators: De Zoetwatercoöperatie Wolbert van Dijk, Joppe Veul en Paul van Dijk. In dit ontwerp onderzoek naar de berging van zoet water in Noord-Beveland krijgen de agrariërs een rol als 'landschaploodgieter'. Zij beïnvloeden het peil van de sloten in de polders en scheiden zoete en zilte sloten van elkaar. Door samenwerkingsverbanden tussen enkele agrariërs ontstaan er grote zoetwatervoorraden.

Jonas Papenberg en Remco van der Togt, The Ems Full Hybrid, afstudeerrichting landschapsarchitectuur, Wageningen Univeristy & Research, eerste prijs Archiprix 2014. "Met een uitgekende strategie biedt het plan een overtuigende lange termijn perspectief voor de ontwikkeling van het ernstig vervuilde estuarium op de grens van Nederland en Duitsland."

2015: REGELING BEROEPS- ERVARINGPERIODE (BUREAU ARCHITECTEN-REGISTER) TREEDT IN WERKING. De regeling is een uitvoeringsmaatregel van de in 2010 gewijzigde Wet op de Architectentitel. Vanaf nu moeten studenten naast de mastertitel minimaal twee jaar aantoonbare beroepservaring opdoen voordat ze zich kunnen inschrijven in het Architectenregister. Tijdens deze periode moet de kandidaat onder begeleiding van een bevoegde mentor ervaring opdoen in alle facetten van het beroep en in alle fasen van het ontwerp- en bouwproces. Deze regeling is al in 2012 door het Architectenregister vastgesteld, maar de betekenis ervan lijkt pas nu tot de praktijk door te dringen.

NOTA 7. ACTIEAGENDA RUIMTELIJK ONTWERP -
SAMEN WERKEN AAN ONTWERPKRACHT

OOPLEIDEN
ONTWERP EN OVERHEID

OPLEIDEN

Ontwerp en overheid

ONTWERP EN OVERHEID Het programma Ontwerp en Overheid bestaat uit een voortzetting van de gelijknamige leerstoel en uit een onderzoeksnetwerk. Het programma richt zich in het bijzonder op de rol van ontwerp bij transitievraagstukken zoals energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie, zorgvoorziening, mobiliteit en verstedelijking, op de verandering van rollen en processen en op de vernieuwing van het omgevingsstelsel. De leerstoel richt zich op concrete praktijksituaties van complexe gebiedsontwikkelingen en verbindt deze met de actuele inzichten van wetenschappelijk onderzoek uit binnen/ en buitenland. Het onderzoeksnetwerk wordt gevormd door de Technische Universiteit Delft, de Technische Universiteit Eindhoven en Wageningen University & Research. Het programma verbindt kennis en wetenschappelijk inzicht en draagt bij aan de uitwisseling tussen praktijk, wetenschap en beleid.

PRAKTIJKGERICHT ONDERWIJS BIJ ACADEMIES VAN BOUWKUNST Introductie programma Ontwerp en Praktijk, dat studenten in staat stelt praktijkervaring op te doen in actuele opgaven van regionale en lokale overheden. De lokale of regionale partij is opdrachtgever voor de studenten en betrokken gedurende het hele traject. De organisatie en uitvoering van het programma is in handen van de Academie van Bouwkunst Rotterdam, in samenwerking met de andere Academies van Bouwkunst. Het programma bestaat uit een Lectoraat en een onderwijsmodule aan de zes Academies van Bouwkunst in Nederland.

Masterplan TU/e Science Park, mei 2012, ontwerp atelier Bouwkunde.

.....

.....

